

Redactare: Irina Tacu, Iulia Trăncuță
Corectură: Bogdan Nicolai
DTP: Ioana Goga
Design copertă: Silvia Olteanu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TÉNOR, ARTHUR

Il s'appelait... le soldat inconnu = Soldatul necunoscut /
Arthur Ténor ; trad. din lb. franceză de Doina Catargiu. –
Ed. bilingvă. – București : Forteen, 2026
ISBN 978-630-347-231-7

I. Catargiu, Doina (trad.)

821.133.1

Il s'appelait... le soldat inconnu © Gallimard Jeunesse, 2001

© Forteen, 2026, pentru prezenta ediție
Forteen este un imprint al Editurii Booklet.

ARTHUR TÉNOR

IL S'APPELAIT... LE SOLDAT INCONNU

SOLDATUL NECUNOSCUȚ

Ediție bilingvă

Traducere din limba franceză
de Doina Catargiu

forteen | 2026

TABLE DES MATIÈRES

1. Premiers instants de vie	6
2. Premiers pas prometteurs	12
3. Stratagème pour une rencontre	20
4. Le cadeau	26
5. La guerre des Bouses	34
6. Premiers émois	42
7. La mort et l'amour	56
8. Chouette ! c'est la guerre !	66
9. La guerre tue !	72
10. Le départ	82
11. L'arrivée au front	92
12. Le baptême du feu	100
13. La première tranchée	110
14. Les yeux dans les yeux	116
15. Nouvelles du front	124
16. Nuit de sueurs froides	136
17. De la joie à la détresse	148
18. La permission	156
19. La mort dans l'âme	164
20. Alerte aux gaz !	172
21. La dernière volonté d'Émile	178

CUPRINS

1. Primele momente de viață	7
2. Primii pași promițători	13
3. Stratagemă pentru o întâlnire	21
4. Cadoul	27
5. Războiul Bălegarului	35
6. Primele emoții	43
7. Moartea și iubirea	57
8. Grozav! E război!	67
9. Războiul ucide!	73
10. Plecarea	83
11. Sosirea pe front	93
12. Botezul focului	101
13. Prima tranșee	111
14. Ochi în ochi	117
15. Vești de pe front	125
16. Noaptea cu transpirații reci	137
17. De la bucurie la disperare	149
18. Permisia	157
19. Cu moartea în suflet	165
20. Alertă de gaze!	173
21. Ultima dorință a lui Émile	179

22. La mort en traître	184
23. Le malheur frappe plus que de raison	188
24. La tombe d'un soldat inconnu	194
25. 11 novembre 1920	200
Note historique	206
Chronologie	212
Biographie	216

22. Moartea trădează	185
23. Nenorocirea lovește peste măsură	189
24. Mormântul unui soldat necunoscut	195
25. 11 noiembrie 1920	201
Notă istorică	207
Cronologie	213
Biografie	217

1

Premiers instants de vie

Le 5 avril 1896, quelque part en France.

Le père piétine et trépigne dans la cour de la ferme, depuis plusieurs heures, depuis que l'oncle Edgar est venu le chercher au milieu des betteraves en hurlant : « Émile, Émile ! Il arrive ! » C'est son premier enfant, attendu comme le Messie, d'autant qu'il a été long à venir ! Mais les cierges, allumés en nombre, les prières récitées avec foi et l'intervention magnétique du rebouteux ont fini par avoir raison de cette satanée guigne !

Un cri, celui du premier souffle, retentit dans la maison. Émile se fige, le regard fixé sur la porte derrière laquelle s'activent les femmes. Ses grosses moustaches noires frémissent et ses mains solides de paysan tremblent légèrement dans les poches de sa culotte. Ce hurlement avait une tonalité très... comment dire ? très franche. Puissante et claire, ce qui est des plus rassurants. Émile échange un bref sourire avec son père qui vient à l'instant d'accéder au vénérable statut de *pépé*.

Une angoisse saisit soudain le tout nouveau papa.

— Et si c'était une fille ?

— Et alors ? réplique le tout nouveau grand-père. Comme ça, elle ira pas à la guerre ! Mais elle fera plein de marmots, et le bon Dieu sera content.

Émile soupire en se disant que, fille ou garçon, ce sera de toute façon le plus beau bébé du monde, et que même s'il doit rester son unique

1

Primele momente de viață

5 aprilie 1896, undeva în Franța.

În curtea fermei, tatăl se învârte în loc și tropăie de câteva ore deja, de când unchiul Edgar a venit să-l caute între straturile de sfeclă, strigând: „Émile, Émile! Vine!“. E primul său copil, așteptat ca Mesia, mai ales că a durat mult până să vină! Dar lumânările aprinse în număr mare, rugăciunile rostite cu credință și intervenția magnetică a vrăciului au sfârșit prin a învinge ghinionul ăsta nenorocit!

Un țipăt, cel al primei respirații, răsună în casă. Émile încremește, cu privirea fixată pe ușa în spatele căreia femeile sunt ocupate. Mustața neagră și groasă îi freamătă, iar mâinile puternice de țăran îi tremură ușor în buzunarele pantalonilor. Țipătul ăsta are o tonalitate foarte... Care e cuvântul? Foarte clară. Puternică și limpede, ceea ce e extrem de liniștitor. Émile schimbă un zâmbet scurt cu tatăl său, care tocmai a atins statutul venerabil de bunic.

O teamă îl cuprinde brusc pe noul tată.

— Și dacă e fată?

— Și ce dacă? răspunde noul bunic. În cazul ăsta, n-o să meargă la război! Dar o să facă mulți copii, iar bunul Dumnezeu va fi mulțumit.

Émile oftează și își spune că, fată sau băiat, va fi oricum cel mai frumos copil din lume și că, deși va rămâne singurul său

descendancy, on s'en contentera pourvu qu'il soit en pleine santé et digne de son nom. La porte qui s'ouvre enfin le fait tressaillir. Tante Camille, l'épouse d'Edgar, une matrone au tour de taille aussi fort que son caractère, annonce :

— Eh bien, l'Émile, t'as réussi ton coup... (Elle fait durer malicieusement le suspense.) C'est un gars !

Le père se frotte les mains, enlace et presse son frère contre sa poitrine, embrasse son père en riant, s'empare de la main que lui tend son commis, et la secoue comme s'il battait le beurre.

— Hé, hé ! Ho, ho !

Il rit autant de nervosité que de bonheur en franchissant le seuil de sa demeure. Dans la grande salle à manger, cousines, tantes et mères-grand affichent soulagement et bonne humeur, comme après une bataille rude mais victorieuse. Émile se tient près de la longue table comme un empoté.

— Regardez-le, le père, on dirait un grand nigaud ! le taquine-t-on. Eh ben, allez ! Va la voir, ta femme ! Et ton petiot ! Ce qu'il est mignon ! Y ressemble à sa mère.

L'heureux géniteur, tripotant sa casquette entre ses gros doigts calleux, pénètre dans la chambre conjugale où règne une douce pénombre. La maman a visiblement beaucoup transpiré, mais pour un résultat qui la comble de satisfaction. Elle serre contre sa poitrine généreuse un poupon fripé aux yeux clos, le plus beau bébé du monde. Émile s'approche, pose un baiser sur le front humide de son épouse, puis approche deux mains hésitantes vers le petit.

— Je peux ? demande-t-il.

Joséphine lui tend son fils comme une offrande.

— Nom de Dieu, l'est pas lourd, le ch'tit¹ asticot ! s'exclame-t-il.

Il se fait aussitôt rabrouer, gentiment mais fermement, par sa propre mère qu'il faudra désormais appeler *mémé* :

— Dis donc, Émile, c'est comme ça que je t'ai appris à parler ?

— Hein ? Bon sang de bois, l'est pas lourd le ch'tit asticot ! rectifie le fermier.

¹ „Ch'tit“: diminutiv colocvial și afectuos al lui „petit“ (n. tr.).

urmaș, va fi mulțumit atâta timp cât va fi sănătos și demn de numele său. Ușa, care în sfârșit se deschide, îl face să tresară. Mătușa Camille, soția lui Edgar, o femeie cu talia la fel de impunătoare precum caracterul ei, anunță:

— Ei bine, Émile, ai reușit ce ți-ai propus... (Face o pauză lungă, prelungind malițios suspansul.) E băiat!

Tatăl își freacă mâinile, își cuprinde și strânge fratele la piept, își sărută tatăl râzând, apucă mâna pe care i-o întinde ajutorul său și o scutură ca și cum ar bate untul.

— Ha, ha! Ho, ho!

Râde atât de nervozitate, cât și de fericire, în timp ce trece pragul casei sale. În marea sală de mese, verișoare, mătuși și bunici se arată ușurate și binedispuse, ca după o luptă dură, dar victorioasă. Émile stă lângă masa lungă, încurcat.

— Priviți-l, tatăl pare un mare bleg! îl tachinează cineva. Ei bine, hai! Mergi să-ți vezi soția! Și pe micuțul tău! Ce drăguț e! Seamănă cu mama lui.

Fericitul tată, frământându-și șapca între degetele mari și bățătorite, intră în dormitorul conjugal, cuprins de o penumbră dulce. Se vede bine că mama a transpirat mult, dar pentru un rezultat care o umple de satisfacție. Strânge la pieptul ei generos un bebeluș încrețit, cu ochii închiși, cel mai frumos bebeluș din lume. Émile se apropie, sărută fruntea umedă a soției, apoi întinde două mâini ezitante spre cel mic.

— Pot? întreabă el.

Joséphine îi întinde fiul ca pe o ofrandă.

— Doamne, Dumnezeuule, nu-i greu deloc micul viermișor! exclamă el.

E imediat muștrat, blând, dar ferm, de propria mamă, pe care va trebui de acum să o numească *bunică*:

— Spune-mi, Émile, așa te-am învățat eu să vorbești?

— Hm? Pe toți sfinții, nu-i greu deloc micuțul! corectează fermierul.

— Je préfère.

Le père agite son index devant le nez rose de son François, en chantant « Coucou ! Gazou, gazou ! » avec une tendre admiration.

— Dire que ça va donner un grand gaillard comme moi, cette petite chose, soupire-t-il. Nom de Dieu... heu... Bon sang de bois ! C'est t'y pas beau, quand même !

— Mai bine.

Tatăl își agită degetul arătător în fața nasului roz al lui François, cântând „Cucu! Cuculeț!“ cu o admirație tandră.

— Când te gândești că făptura asta mică o să ajungă un voinic mare ca mine, oftă el. Doamne, Dumnezeu... Adică... Pe toți sfinții! Nu-i așa că-i minunat?

2

Premiers pas prometteurs

Nourri au bon lait maternel, puis à la saine bouillie fermière, puis à la soupe grasse de mémé, le *ch'tit asticot* pousse vite. Il devient en quelques années un garçonnet vigoureux et curieux de tout, qui goûte les crottes de bique...

— François ! Lâche ça ! Caca !

Qui bascule dans l'abreuvoir au contenu hautement intrigant...

— Bon sang de bois, François, tu crois que c'est une heure pour se noyer ?

Qui observe perplexe, l'Arsène (le taureau du voisin) « s'amuser » avec la Pâquerette (la vache à lait de la famille)...

— François, va jouer ailleurs !

Bref, il grandit, s'instruit sur les choses de la vie et un jour fait une grande découverte.

— Dis pépé, tu fais quoi là ? demande-t-il.

Il a huit ans et presque toutes ses dents.

— Ben, ça se voit pas ? Je fais un bonhomme.

Pépé est assis sur le banc de pierre, contre le mur de la grange. Avec son couteau à tout faire, même à se curer les ongles, il fait sauter à coups vifs de petits copeaux arrachés à une bûchette de charme.

— Tu vois, ce bois-là, explique le vieil homme en tapotant de sa lame le morceau grossièrement sculpté, l'est dur comme ta tête. Avec, on peut faire des manches de bêche.

2

Primii pași promițători

Hrănit cu laptele bun al mamei, apoi cu terciul sănătos de la fermă și apoi cu supă grasă de la bunica, *viermișorul* crește rapid. În câțiva ani, devine un băiețel voinic și curios de toate, care gustă căcărezele de capră...

— François! Lasă asta! Caca!

Care cade în adăpătoare, al cărei conținut e foarte interesant...

— Pe toți sfinții, François, crezi că e momentul să te îneci?

Care se uită nedumerit cum Arsène (taurul vecinului) „se distrează“ cu Pâquerette (vaca de lapte a familiei)...

— François, du-te și te joacă în altă parte!

Pe scurt, crește, învață despre lucrurile vieții și, într-o zi, face o mare descoperire.

— Spune, bunicule, ce faci acolo? întrebă el.

Are opt ani și aproape toți dinții.

— Ei bine, nu se vede? Fac un omuleț.

Bunicul stă pe banca de piatră, lângă zidul hambarului. Cu cuțitul său bun la toate, chiar și la curățat unghiile, face să sară cu mișcări vioaie mici fărâme smulse dintr-un buștean de carpen.

— Vezi tu, lemnul ăsta, explică bătrânul, bătând cu lama pe bucata grosolan sculptată, e la fel de tare cum e capul tău. Din el se pot face cozi de sapă.

— C'est un bonhomme comment, que tu fais ? demande François.

Pépé hausse les épaules.

— Ben, un bonhomme de bois. On dira que c'est un gendarme ! C'est pour le ch'tit du voisin qui s'est cassé la patte en jouant à l'aviateur.

— Et je peux en avoir un, moi aussi ?

— C'est prévu ! Mais toi, je te ferai un général ! D'accord ?

François approuve vigoureusement de la tête. Puis il reste pour observer le travail de sculpture de pépé.

— Quand tu seras un peu plus grand, je t'apprendrai à tailler le bois, annonce le grand-père, satisfait que sa descendance partage déjà son goût pour la sculpture sur bois.

Deux ans plus tard, la veille du 1er octobre, François se couche sans se douter qu'il fera le lendemain la seconde plus merveilleuse découverte de son enfance. Ce n'est donc pas pour cela qu'il se glisse sous ses couvertures en pensant : « Youpi ! » S'il est plus joyeux que d'ordinaire, c'est parce que demain sera un grand jour, celui de la rentrée des classes !

Il est vrai qu'après dix semaines de vacances passées à curer les écuries, à porter des bidons d'eau ou à patauger dans le caca d'Alphonse, le cochon de Noël... Ouf ! Il était temps ! Nouveauté cette année, l'instituteur a changé. L'autre est parti en retraite, et il paraît que celui qui le remplace est un jeune beaucoup moins sévère. « Chouette ! se dit François tout excité en se retournant dans son lit. Au moins, il ne postillonnera pas, celui-là », songe-t-il encore. Il essaie d'imaginer cette rentrée... Il va retrouver ses copains, dont Gustave, ce bon gros fidèle Gustave, le fils du boucher au nez rouge. Il va apprendre des tas de choses sur des pays tellement lointains qu'il paraît qu'on ne peut y aller qu'en montgolfière... d'après Justinien, monsieur *Je-sais-tout* et très fier d'être le rejeton du notaire. Et puis François se dit que ce sera le retour des notes... Aïe ! Et les devoirs... Aïe ! Aïe ! Mais aussi les bagarres avec ceux du bourg qui se font appeler les Branquignoles, lesquels surnomment ceux de la campagne

— Și ce fel de omuleț faci din el? întrebă.

Bunicul ridică din umeri.

— Eh, un omuleț de lemn. Vom spune că e un jandarm! E pentru băiatul vecinului, care și-a rupt piciorul în timp ce se juca de-a aviatorul.

— Și pot să primesc și eu unul?

— S-a făcut! Dar pentru tine voi face un general! De acord?

François dă din cap cu hotărâre. Apoi rămâne să observe cum sculptează bunicul.

— Când vei fi puțin mai mare, o să te învăț să sculptezi lemnul, spune bunicul, mulțumit că urmașul său îi împărtășește deja pasiunea pentru sculptura în lemn.

Doi ani mai târziu, în ajunul zilei de 1 octombrie, François se culcă fără să știe că în ziua următoare va face a doua cea mai minunată descoperire din copilăria sa. Dar nu din acest motiv se strecoară el sub plapumă gândind: „Ura!“ Dacă e mai vesel decât de obicei, e pentru că mâine va fi o zi mare, începutul noului an școlar!

E adevărat că, după zece săptămâni de vacanță petrecute curățând grajdurile, cărând bidoane cu apă sau bălăcindu-se în bălegarul lui Alphonse, porcul de Crăciun... Uf! Era și timpul! Noutatea din acest an e că s-a schimbat învățătorul. Celălalt a ieșit la pensie și se pare că cel care îl va înlocui este un tânăr mult mai puțin sever. „Minunat!“, își spune François entuziasmat, răsucindu-se în pat. „Măcar asta n-o să împroaște cu salivă“, mai gândește el. Încearcă să-și imagineze această primă zi de școală... Își va reîntâlni prietenii, inclusiv pe Gustave, bunul și loialul Gustave, fiul măcelarului cu nasul roșu. Va învăța o mulțime de lucruri despre țări atât de îndepărtate, încât pare că poți ajunge acolo doar cu balonul cu aer cald... potrivit lui Justinien, domnul Știe-tot, foarte mândru că este odrasla notarului. Apoi François își amintește că vor reveni și notele... Vai! Și temele... Vai, vai! Dar și certurile cu cei din târg, care se autointitulează *Branquignoles*¹ și care îi poreclesc pe cei de la țară

¹ „Zăpăcii“ (n. tr.).